نکاتی از عملیات کربلای۵ در ۱۹ دی ۱۳۶۵ در گفت‌وگو با ۲ راوی دفاع‌مقدس

شاهکار توپخانه خودی باعث تلفات بی‌سابقه بعثی‌ها شد

■ علیرضا محمدی

دی ۱۳۶۵ برای اغلب رزمندگان دفاع‌مقدس حاوی خاطرات تلخ و شیرین بسیاری است. ۱۹ دی‌ماه همان سال عملیات کربلای ۵ با رمز یازهرا(س) آغاز شد. در این عملیات که قریب ۷۰ روز به طول انجامید، تقریباً تمامی واحدهای سپاه، حتی واحدهای غیر رزمی مانند پشتیبانی، تبلیغات و... پای در میدان رزم گذاشتند و در شلمچه جنگیدند. بسیاری از گردان‌ها چندین بار تجدید سازمان شدند و آنقدر جنگیدند تا انبوه استحکامات دشمن در شلمچه را قدم به قدم به عقب برانند. نهایتاً نیروهای خودی به حومه بصره رسیدند. در سالگرد آغاز عملیات کربلای ۵ در گفت‌وگو با دو رزمنده و راوی دفاع‌مقدس به نکات و خاطراتی از این عملیات کم‌نظیر پرداختیم.

■■■

رضا حمیدی
از رزمندگان حاضر در عملیات

■ «دژ ۴ متری» اولین خط پدافندی دشمن

اگر بخواهیم نسل جوان را با واقعیات عملیات کربلای ۵ به خوبی آشنا کنیم، ابتدا باید به موانع عظیم دشمن در این منطقه عملیاتی بپردازیم. کربلای ۵ یک جنگ تمام عیار با سخت‌ترین استحکامات دفاعی دشمن بود. می‌توان گفت که در سرتاسر خطوط درگیری با دشمن در منطقه شرق بصره، استحکامات محور شلمچه منحصر بفرد بود. اولین خط پدافندی دشمن که بعد از آن موانع بزرگ احداث شده بود، دژی بود به ارتفاع ۴ متر و عرض ۱۵ متر. در میان دژ و در طول آن کانالی حفر شده بود که در یک سمتش سنگرهای بتونی برای استراحت نیرو وجود داشت و در طرف مقابل سنگرهای دیده‌بانی و تیربار مهمات آماده و سنگرهای تانک ایجاد شده بود. در پشت خط اول، چند موضع هلالی شکل (سنگرهای نونی) احداث شده بود که تعریف و تشریح شرایط نونی‌ها خودش یک مجال دیگری را می‌طلبد.

■ تصرف نونی‌ها در اولین روز عملیات

موانع عظیمی که دشمن در شلمچه ایجاد کرده بود ظاهراً تسخیرناپذیر به نظر می‌رسیدند. همین موانع هلالی یا به قول بچه‌های رزمنده «سنگرهای نونی شکل» طوری درست شده بودند که کسی نتواند از میان آنها عبور کند. من یک توضیحی در مورد این نونی‌ها بدهم؛ این موانع به شکل نیم دایره‌هایی وسیع بودند که ارتفاع‌شان به بالاتر از دژ اصلی می‌رسید. تقریباً تا هشت متر. دهانه نونی‌ها به سمت ما بود و داخل این دهانه پر از میدان مین و سیم خاردار بود. بعثی‌ها دو نونی بزرگ و چند نونی کوچک‌تر در شلمچه درست کرده بودند. قطر نونی‌های بزرگ به چند ده متر هم می‌رسید. روی آنها چهار سکوی تانک درست کرده بودند که از پایین به بالا می‌آمدند و به سمت نیروهای مهاجم شلیک می‌کردند، اما همین نونی شکل‌ها در روز اول عملیات به تصرف نیروهای ما درآمدند؛ چطور توضیح می‌دهم.

■ رخنه به موانع هلالی از جناحین

من در زمان عملیات کربلای ۵ نیروی لشکر ۱۰ سیدالشهدا(ع) بودم. لشکر ما در کنار لشکر فجر شیراز و تیپ حضرت ابوالفضل(ع) خرم‌آباد به نونی شکل‌ها زدند. البته نفوذ به عمق وظیفه نیروهای لشکر ما بود. در عملیات کربلای ۴ لشکر فجر و تیپ ابوالفضل(ع) قرار بود یک عملیات فریب در شلمچه انجام بدهند. آنها در شناسایی‌هایشان به این نتیجه رسیدند که نه از رو به رو، بلکه می‌توان از پهلو به این نونی شکل‌ها ضربه زد. بعد از توقف کربلای ۴ و شروع عملیات کربلای ۵، نیروهای خودی از این تجربیات استفاده کردند. قرار شد از پهلو به نونی شکل‌ها ضربه بزنیم. هرچند طبق طرحی که داده شده بود، ابتدا گردان غواص‌های حضرت زینب(س) شب آغاز عملیات از رو به رو و از قسمت آبگرفتگی به نونی شکل‌ها حمله کردند. تلفاتی هم به دشمن وارد آوردند، اما ارتفاع بسیار زیاد این دژ و ادواتی که دشمن روی آن داشت، باعث شد نفوذ به آن از روبه‌رو امکان‌پذیر نباشد.

■ شاهد حماسه‌آفرینی رزمندگان بودم

قرار شد دیگر نیروهای لشکر ۱۰ از پهلو به نونی‌ها وارد شوند. من هم آن روز شاهد حماسه‌آفرینی رزمنده‌ها بودم. بچه‌ها وقتی از جناحین به نونی‌ها زدند، این کار باعث شد تا قدرت مانور تانک‌ها کم بشود. چند تانک دشمن شکار شدند، اما تانک‌های دیگر دشمن از سمت خودشان و پایین نونی شکل‌ها، مجدد به روی کانال بالای موانع آمدند و با بچه‌ها درگیر شدند. در همین اولین روز عملیات شاهد یک نبرد تمام عیار بودیم. جنگ تن و تانک آنجا رخ داد، اما نهایتاً نونی شکل‌های اول و دوم، در همان روز ۱۹ دی ماه به تصرف نیروهای ما درآمدند. حدود ۷۰۰ نفر از نیروهای دشمن هم اسیر شدند. کمی بعد اعلام شد که دشمن از منطقه پنج ضلعی عقب‌نشینی کرده است و این یک پیروزی بزرگ در روز اول عملیات بود. هرچند که کربلای ۵ تا ۷۰ روز طول کشید، ولی این طولانی‌شدن عملیات به جهت آن بود که بعثی‌ها نمی‌خواستند شکست در این منطقه را به این راحتی‌ها بپذیرند. بنابراین مثل والفجر ۸ مرتب پاتک می‌زدند، ما هم می‌خواستیم وسعت منطقه تصرفی را افزایش بدهیم که به جهت استفاده دشمن از بمباران وسیع و بهره‌بردن از بمب‌های شیمیایی، ادامه کار کمی سخت‌تر و کندتر شد، اما نهایتاً رزمنده‌ها توانستند تا حومه بصره پیشروی کنند.

■■■

محمود نصری از راویان دفاع‌مقدس

■ آتش هماهنگ توپخانه و ادوات خودی در کربلای ۵

در عملیات کربلای ۵ وضعیت زمین به نوعی بود که ما می‌توانستیم از ادوات و توپخانه سنگین به خوبی علیه دشمن استفاده کنیم. خب بعثی‌ها به لحاظ نیروی زرهی و قدرت هوایی در اواخر جنگ نسبت به ما برتری داشتند. در والفجر ۸ عراقی‌ها برای اولین بار شب هم اقدام به بمباران خطوط ما کردند. به این معنی که ابرقدرت‌ها جنگنده‌هایی در اختیارشان قرار داده بودند که می‌توانستند شب‌ها هم خطوط ما را با دقت بمباران کنند. در همان عملیات والفجر ۸ ما دیدیم که در طول یک روز، دهها اسکادران دشمن می‌آمدند و صرفاً یک منطقه را بمباران می‌کردند. نیروی هوایی عراق به شدت تقویت شده بود. در کربلای ۵ هم صدام از قدرت هوایی‌اش استفاده کرد، اما اینبار ما هم چیزهایی داشتیم که به رخ دشمن بکشانیم. زمین منطقه به شکلی بود که توپخانه خودی آتش کم‌سابقه‌ای را روانه خطوط بعثی‌ها کرد و جهنمی برایشان ترتیب داد.
به عنوان نمونه گروه توپخانه ۶۳ خاتم‌الانبیا(ص) به فرماندهی شهید کریمی در عملیات کربلای ۵ کاری کرد کارستان و تلفات بسیاری از دشمن گرفت. شهید کریمی با سازماندهی و به کارگیری یگان‌های توپخانه که در اختیارش بود، موفق شد آتش بسیار پرحجم و قوی را برای پشتیبانی از رزمندگان، طرح‌ریزی و اجرا کند. در این عملیات ارتش عراق حدود ۷۰ هزار کشته و زخمی داد که بخش عمده‌ای از آن در اثر آتش‌های توپخانه خودی بود. چه گروه ۶۳ یا دیگر یگان‌های توپخانه خودی در این عملیات شاهکار بی‌نظیری از خودشان به یادگار گذاشتند.

■ نظر کارشناسان در مورد تلفات بعثی‌ها

در پایان صحبت‌هایم یک نکته دیگر را هم عرض کنم. سردار فتح‌الله جعفری که الان از محققان جنگ هستند، اما زمان عملیات کربلای ۵ ایشان فرمانده یگان زرهی سپاه بودند. ایشان صحبت جالبی در مورد کربلای ۵ دارد به این مضمون که عراق در این عملیات بیشتر از ایران تلفات داده است. توجه کنید که در کربلای ۵ ما حمله‌کننده بودیم و دشمن از داخل سنگرهایش به ما شلیک می‌کرد، اما چرا آقای جعفری چنین حرفی می‌زند، دلیلش همان موضوع زمین منطقه عملیاتی است که عرض کردم. زمین به گونه‌ای بود که نیروهای کشورمان می‌توانستند به نحو احسن از توپخانه خود علیه دشمن بهره ببرند. از طرف دیگر عراق یک قدرت زرهی بسیار زیاد را وارد منطقه کرده بود که شامل ۲ هزار تانک و نفربر می‌شد. ایران هم ماشین‌های زرهی زیادی را وارد منطقه کرد که در نتیجه آن در کربلای ۵ یک انهدام بسیار سنگین به نیروی زرهی دشمن وارد آمد.
یک آماری را هم برگرفته از منابع عرض کنم، حدود ۳۰ هزار نفر از ارتش بعث عراق در کربلای ۵ کشته شدند که از این تعداد هزار و ۵۰۰ نفر افسر، ۵ هزار درجه‌دار و مابقی سرباز بودند. حداقل ۲۰ فرمانده تیپ، ۷۰ فرمانده گردان و بیش از ۲۰۰ فرمانده گروهان نیز در بین کشته‌شدگان بودند. حدود ۷۰ تا ۸۰ هزار نفر از پرسنل دشمن مجروح شدند که حداقل ۱۰ هزار نفر از آنها معلول و به طور کلی از رده خارج شدند. انهدام ارتش عراق در این عملیات تنها با عملیات رمضان و عملیات والفجر ۸ قابل مقایسه است. از جنبه فروپاشی ارتش عراق نیز عملیات کربلای ۵ را می‌توان با عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس مقایسه کرد. تلفات ارتش عراق در عملیات کربلای ۵ به اندازه‌ای بود که جلال طالبانی رهبر اتحادیه میهنی کردستان گفت: خبری به دست ما رسید که فرمانده سپاه یکم عراق گفته است «ما در عملیات کربلای ۵ بیش از ۵۰ هزار تن تلفات داشته‌ایم.»

> بچه‌ها وقتی از جناحین به نونی‌ها زدند، این کار باعث شد تا قدرت مانور تانک‌ها کم بشود. چند تانک دشمن شکار شدند، اما تانک‌های دیگر دشمن از سمت خودشان و پایین نونی شکل‌ها، مجدد به روی کانال بالای موانع می‌آمدند و با بچه‌ها درگیر می‌شدند. آن روز دو مانع بزرگ نونی شکل به تصرف رزمندگان درآمدند

شهید کریمی فرمانده توپخانه ۶۳ خاتم

> گروه توپخانه ۶۳ خاتم‌الانبیا(ص) به فرماندهی شهید کریمی در عملیات کربلای ۵ کاری کرد کارستان و تلفات بسیاری از دشمن گرفت. شهید کریمی با سازماندهی و به کارگیری یگان‌های توپخانه که در اختیارش بود، موفق شد آتش بسیار پرحجم و قوی را برای پشتیبانی از رزمندگان، طرح‌ریزی و اجرا کند. در این عملیات ارتش عراق حدود ۷۰ هزار کشته و زخمی داد که بخش عمده‌ای از آن در اثر آتش‌های توپخانه خودی بود

روایت

شهید کلهر نفر سمت چپ در کنار سردار فضلی

خاطراتی از شهید یدالله کلهر به روایت سردار علی فضلی

پیکر حاج یدالله جان همرزمانش را نجات داد

شهید یدالله کلهر از شهدای شاخص عملیات کربلای ۵ است. رفاقت و دوستی بسیار نزدیکی بین این شهید بزرگوار و حاج علی فضلی فرمانده لشکر سیدالشهدا(ع) وجود داشت. متن زیر خاطرات و واگویه‌های حاج علی فضلی در خصوص شهید یدالله کلهر جانشین لشکر سیدالشهدا(ع) است.

■ برای دیدارش رفتم

در جریان عملیات کربلای ۵ شهید کلهر برای تقویت روحیه بچه‌ها و هدایت عملیات از ما جدا شد. من خیلی نگران حاجی بودم تا اینکه دو یا سه ساعت بعد تماس گرفتند که حاج یدالله هم به سختی مجروح شده. من بلافاصله بعد از شنیدن خبر مجروحیت ایشان از نورعلی شوشتری اجازه گرفتم و به جاده آمدم تا وقت عبور دادن حاج یدالله از شهرک دوئیجی ایشان را ببینم، اما ظاهراً قبل از رسیدن من از آنجا عبور کرده بودند. بعد خبر رسید که او را به بیمارستان صحرایی منتقل کرده‌اند و چون حالشان وخیم است از آنجا به بیمارستان شهید بقایی انتقال‌شان دادند. فکر می‌کنم حدود ۲۴ ساعتی را شهید کلهر در بیمارستان مقاومت کردند، چون از بنیه فیزیکی بسیار خوبی برخوردار بودند. از طرفی پزشکان همه سعی و تلاش خودشان را کردند، اما با همه این اوصاف به حالت عادی برنگشت و همان ترکش کوچک باعث مرگ مغزی و نهایتاً شهادت‌شان شد.

■ وداع با همرزم قدیمی

وقتی حاج یدالله شهید شدند به بچه‌ها گفتم که پیکر پاک این شهید را برای وداع به اردوگاه کوثر بیاورند تا همه رزمندگان با ایشان وداع کنند. وقتی پیکر ایشان به اردوگاه آمد او را به حسینیه بزرگ اردوگاه بردیم و همه رزمندگان به جز عده معدودی که برای نگهبانی مستقر شده بودند به این حسینیه آمدند. زمانی که بر گرد پیکر شهید کلهر مشغول روضه‌خوانی و وداع بودیم، هواپیماهای دشمن بعثی در ۲۴ نوبت آمدند و کل اردوگاه را بمباران کردند، به طوری که در اصطلاح اردوگاه کوثر را «شخم زدند.» بمب‌ها و راکت‌ها به همه جای اردوگاه اصابت کرده بود به جز حسینیه بزرگی که همه در آن گرد پیکر شهید کلهر جمع شده بودیم، تلفات آن بمباران سنگین دشمن تنها یک شهید و پنج مجروح بود و هیچ کس باور نمی‌کرد که چنین چیزی ممکن باشد، اما چون خدا خواسته بود، ممکن شد. اینگونه بود که خون یک شهید از خون هزاران رزمنده دیگر که می‌توانستند از شهدای کربلای ۵ باشند، حفاظت کرد.

■ دخترش او را نمی‌شناخت!

یکی از دوستان شهید یدالله کلهر نیز در بیان خاطره‌ای از او می‌گوید: روزی دیدم حاج یدالله ناراحت و افسرده است. پرسیدم چی شده؟ چرا این قدر ناراحتی؟ گفت راستش امروز صحنه‌ای دیدم که نمی‌توانم یک لحظه فراموشش کنم. گفتم چه اتفاقی؟ گفت برای سرکشی به خانه یکی از شهدا رفته بودم. می‌دانستم که دختر کوچکی دارد. اسباب بازی برایش تهیه کرده بودم. (یکی از خصوصیات اخلاقی شهید کلهر و دیگر فرماندهان دفاع مقدس این بود که در مواقع مرخصی به جای اینکه بیشتر با خانواده خود باشند، همچنان به همرزمان و خانواده‌های شهدا سرکشی می‌کردند.)
وقتی به خانه آن شهید رفتم و در زدم، دختر کوچک شهید در خانه را باز کرد تا مرا دید فهمید که یکی از دوستان پدرش هستم. بدون اینکه نگاه به اسباب بازی که توی دستم بود، بیندازد، گفت اگر بابام را آورده‌ای بیا داخل اگر نیاورده‌ای برو! و در را به رویم بست. این واقعه موجب تأثر حاجی شده بود. تا چند روز او را می‌دیدم که گرفته و ناراحت است. شاید به خاطر همین مسائل بود که حاضر نمی‌شد، زیاد به خانواده و تنها دخترش سر بزند تا آنجا که دختر چهارساله‌اش او را نمی‌شناخت.

> وقتی حاج یدالله شهید شدند به بچه‌ها گفتم که پیکر پاک این شهید را برای وداع به اردوگاه کوثر بیاورند. وقتی پیکرشان به اردوگاه آمد آن را به حسینیه بزرگ اردوگاه بردیم و همه رزمندگان به جز عده معدودی که برای نگهبانی مستقر شده بودند، به این حسینیه آمدند. هواپیماهای دشمن بعثی در ۲۴ نوبت آمدند و کل اردوگاه را بمباران کردند، اما به کسی آسیب نرسید!

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۶۹۴۴

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱									■						
۲						■					■				
۳					■							■			
۴			■				■			■					
۵		■						■					■		
۶				■					■					■	
۷	■					■						■			
۸					■						■				
۹				■						■					■
۱۰		■					■					■			
۱۱			■					■						■	
۱۲						■			■				■		
۱۳				■							■				
۱۴					■					■					
۱۵							■								

از راست به چپ

■۱ـ سینه‌پهلو- ملکه روسیه در سده هجدهم ■۲- غوغا و آشوب- فهرست- تاراج ■۳- سرماخوردگی- ترک ■طن - اتوبوس فرنگی ■۴- برج کج- پدر آذری- صفت عدد- نوعی برادر و خواهر ■۵- هر چیز گرد و کروی- شهرآورد- از اقمار مشتری ■۶ـ مرغ سعادت- پیرو حضرت موسی(ع)- کاخ ییلاقی ■۷- دریاچه‌ای در ارمنستان- داشتن آن کلید حل مشکلات است - پشت سر ■۸- مامطیر امروزی- دفتر حساب‌های دیوانی- کشنده و مهلک ■۹- مصون- مضطرب- لوح فشرده ■۱۰ـ ثروتمند- نگهبان کودک- زادگاه حضرت ابراهیم ■۱۱ـ فقدانش بیماری واتر را سبب می‌شود- مرغ سخنگو- بدحال ■۱۲ـ آشیانه مرغ- علامت مفعول- رصاص- آوای رزمی کار ■۱۳ـ در جواب فن می‌زنند- معادل فارسی‌اش دستینه است- زانوی در ■۱۴- کمک کننده- شهر روی آب- مهره شطرنج ■۱۵ـ قند مرکب غلات- کشور ایروان

از بالا به پایین

۱ـ از اشکال هندسی- دقیق ■۲- کشف رازی- منافذ پوستی- برادر ■۳- از شاخه‌های ورزش کونگ‌فو- کسی که با پرداخت مبلغی اجازه زراعت در ملک دیگران را دارد- آشوب ■۴ـ بزرگ‌ترین تأمین‌کننده سلاح‌های شیمیایی عراق- خاندان- رود جیحون- خاک کوزه گری ■۵ـ زیرپا گذاشتن- دیندار شدن- تخت شاهی ■۶ـ کشور افریقایی- راحت- عزیزتر از فرزند ■۷- رها و آزاد- از نیروهای ارتشی- رود و کشوری در غرب آسیا ■۸ علم ستاره‌شناسی- عابدی- نوعی پرنده ■۹- لقب ششمین معصوم- ترساندن- گناه ■۱۰- کوهان بلند- از اجزای مهم دستگاه گوارش- از پرتاب‌ها در دو و میدانی ■۱۱ـ مجازات- قصه گو- قلم فرنگی ■۱۲- خط‌کش مهندسی- طایفه و قبیله- تهوع- شیطان ■۱۳ـ میل و آرزو- قدرت و توانایی- یکای توان ■۱۴ـ بردش معروف است- سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد- درازترین شب سال ■۱۵ـ ملی- جاده قطار

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

۵	۴		۳				۶	
			۶	۹				
۳							۴	
					۲			۷
۹			۷					
		۴	۹		۳			۲
			۱	۲				
۲						۵		۶
۶		۹				۷		

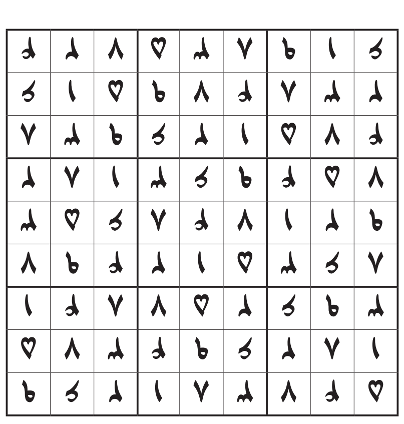

جدول کلمات متقاطع

پاسخ جدول شماره ۶۹۴۳

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	م	ا	م	ل	ت	ا	م	ا	م	ح	س	ی	ن	ی	م
۲	ر	ف	و	■	ر	ک	ب	ی	■	و	ن	■	ک	ی	ل
۳	و	ت	■	م	ت	ی	ل	■	ه	ا	ت	ف	■	ل	ا
۴	ر	■	م	ر	ی	د	■	ن	ر	س	■	ل	گ	■	ز
۵	■	ا	ی	و	ب	■	ا	س	م	■	د	ق	ا	ق	■
۶	ن	ف	ل	ه	■	ر	ن	ج	■	ط	ا	■	ل	و	ا
۷	ب	ق	ا	■	ب	ا	گ	■	د	و	ر	ی	■	س	ل
۸	ی	■	د	ا	س	ت	ا	ی	و	ف	س	ک	ی	■	ی
۹	ر	ش	■	ت	ی	ب	ر	■	ل	ا	ی	■	ر	ا	و
۱۰	ه	م	ت	■	ا	ه	■	ک	ا	ن	■	ز	م	خ	ت
۱۱	■	ع	ن	ب	ر	■	ج	ل	ب	■	م	ق	و	م	■
۱۲	د	■	ب	ا	■	ب	ل	ک	■	ک	ر	و	ک	■	ب
۱۳	ا	ا	■	ب	ا	ز	و	■	ا	م	ا	م	■	م	ا
۱۴	ن	پ	ر	■	ج	ر	■	د	ر	و	غ	■	ج	گ	ر
۱۵	گ	ن	ج	د	ر	و	ی	ر	ا	ن	ه	ه	ا	س	ت